

BIBLIOTHEEK
GRONDWETTELIJK RECHT

2016

ALGEMENE REEKS

5. DE INSTELLINGEN

Bruno Seutin
Geert van Haegendoren (eds.)

De bevoegdheden van de gewesten

 die Keure
PROFESSIONAL PUBLISHING

Bibliotheek Grondwettelijk Recht

De Bibliotheek Grondwettelijk Recht is opgericht naar analogie met de Administratieve Rechtsbibliotheek en bevat een algemene en een bijzondere reeks.

Hoofdreductie

Bruno Seutin
Staatsraad
Gastprofessor Universiteit Gent

Geert van Haegendoren
Kamervoorzitter Raad van State

Redactie

Jan Clement
Staatsraad
Vrijwillig wetenschappelijk medewerker KULeuven

Wouter Pas
Staatsraad
Vrijwillig wetenschappelijk medewerker KULeuven

Jan Theunis
Referendaris Grondwettelijk Hof
Gastdocent UHasselt

Jeroen Van Nieuwenhove
Staatsraad
Vrijwillig wetenschappelijk medewerker KULeuven

Jürgen Vanpraet
Advocaat Prator
Gastprofessor Universiteit Antwerpen

Jan Velaers
Gewoon hoogleraar Universiteit Antwerpen
Assessor Raad van State

Auteurs

Frank Judo
Advocaat Liedekerke
Vrijwillig wetenschappelijk medewerker KULeuven

Joke Goris
Auditeur Raad van State
Praktijklector KULeuven
Praktijkassistent UHasselt

Bernard Hubeau
Gewoon hoogleraar Universiteit Antwerpen
Onderwijsprofessor Vrije Universiteit Brussel

Luc Lavyns
Rechter Grondwettelijk Hof
Hoogleraar Milieurecht Universiteit Gent

Bruno Seutin
Staatsraad
Gastprofessor Universiteit Gent

Jan Theunis
Referendaris Grondwettelijk Hof
Gastprofessor UHasselt

Gert Van der biesen
Griffier van de Senaat
Praktijkassistent UHasselt

Tom Vandromme
Navorser Universiteit Antwerpen

Dries Van Eeckhoutte
Auditeur Raad van State
Assistent Universit  Saint-Louis, Brussel

Geert van Haegendoren
Kamervoorzitter Raad van State

Jeroen Van Nieuwenhove
Staatsraad
Vrijwillig wetenschappelijk medewerker KULeuven

Jürgen Vanpraet
Advocaat Prator
Gastprofessor Universiteit Antwerpen

Alexander Van Steenberge
Auditeur Raad van State

Jan Velaers
Gewoon hoogleraar Universiteit Antwerpen
Assessor Raad van State

Diederik Vermeir
Navorser Universiteit Antwerpen

Tim Vermeir
Advocaat Blijt
Vrijwillig wetenschappelijk medewerker KULeuven

Luc Vermeire
Eerste auditeur-afdelingshoofd Raad van State

Algemene reeks

1. De grondwet
2. De democratie
3. De burger en zijn rechten
4. De staats hervorming
5. De instellingen
 - A. De federale instellingen
 - B. De instellingen van gemeenschappen en gewesten
6. De rechtsbescherming
7. Europese en internationale rechtsorde

Bijzondere reeks

1. Parlementair recht en grondrechten/
Le droit parlementaire et les droits fondamentaux
2. Scharnier- of sleutelementen in het grondwettelijk recht/Eléments charnières ou éléments clés en droit constitutionnel

D/2016/0147/74
ISBN 978 90 4862 505 5
Bestelcode: 202 161 201
© 2016 die Keure
Kleine Pathoekeweg 3
8000 Brugge

Tel.: 050/47.12.72
Fax: 050/33.51.54
E-mail: professional.publishing@diekeure.be
Internet: www.diekeure.be

Niets van deze uitgave, zelfs gedeeltelijk, mag openbaar gemaakt worden, gereproduceerd worden, vertaald of aangepast, onder enige vorm ook, hierin begrepen fotokopie, microfilm, bandopname of plaat, of opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand behoudens uitdrukkelijke en voorafgaande toestemming van de uitgever.

Woord vooraf	XI
Disclaimer	XX
Leeswijzer	XXI

DE RUIMTELIJKE ORDENING EN DE STEDENBOUW
Frank JUDO

I. Algemeen	
II. Specifieke bevoegdheden	
1. Stedenbouw en ruimtelijke ordening sensu stricto	
A. Evenredigheid	
B. Impliciete bevoegdheden	
C. Instrumenten	
D. Handhaving	
2. Rooiplannen van gemeentewegen	
3. Onthaalinfrastucturen voor investeerders	
4. Stadsvernieuwing	
5. Vernieuwing van afgedankte bedrijfsruimte	
6. Grondbeleid	
7. Monumenten en landschappen	
III. Samenwerking	
IV. Conclusie	

HET LEEFMILIEU EN HET WATERBELEID

Luc LAVRYSEN

I. Historiek	31
II. De bevoegdheden van de gewesten	33
1. Materiële bevoegdheid	33
A. De bescherming van het leefmilieu	33
B. Het afvalstoffenbeleid	36
C. De politie van de gevaarlijke, ongezonde en hinderlijke bedrijven	38
D. De waterproductie en watervoorziening	42
E. De financiële tegemoetkoming naar aanleiding van schade veroorzaakt door algemene rampen	43
2. Territoriale bevoegdheid	44
3. Bevoegdheidsbeperkingen	48
A. Situering	48
B. De Belgische EMU	48
C. De vrijheid van handel en nijverheid	49
D. Het evenredigheidsbeginsel	51
E. Responsabilisering van de gewesten en gemeenschappen inzake het beleid ter voorkoming en bestrijding van klimaatverandering	53
a. Het specifiek substitutiemechanisme inzake klimaatverandering	53
b. Het financieel responsabiliseringmechanisme inzake klimaat	54
III. Federale bevoegdheden	57
1. De productnormen	57
2. De bescherming tegen ioniserende stralingen, met inbegrip van het radioactief afval	61
3. Het mariene milieu	62
IV. Samenwerkingsvormen	63

DE LANDINRICHTING EN HET NATUURBEHOUD

Luc LAVRYSEN en Bruno SEUTIN

I. Historiek	67
II. De bevoegdheden van de gewesten	68
1. De ruilverkaveling van landeigendommen en de landinrichting	68
2. De natuurbescherming en het natuurbehoud, met uitzondering van de in-, uit- en doorvoer van uitheemse plantensoorten, evenals van uitheemse diersoorten en hun krenge	68
3. De groengebieden, parkgebieden en groene ruimten	74

29

31

33

33

33

36

38

42

43

44

48

48

48

48

49

51

53

53

54

57

57

61

62

63

65

67

68

68

68

74

4. De bossen

5. De jacht, met uitzondering van de vervaardiging van, de handel in en het bezit van jachtwapens, en de vogelvangst

6. De visvangst

7. De visteelt

8. De landbouwhydraulica en de onbevaarbare waterlopen, met inbegrip van hun bermen

9. De ontwatering

10. De polders en wateringen

III. De federale bevoegdheden

1. De in-, uit- en doorvoer van uitheemse plantensoorten evenals van uitheemse diersoorten en hun krenge

2. De vervaardiging van, de handel in en het bezit van jachtwapens

3. Mariene milieu

HET HUISVESTINGSBELEID

Bernard HUBEAU, Tom VANDROMME en Diederik VERMEIR

I. Historiek en algemeen kader

II. De huisvesting en de politie van woongelegenheden die gevaar opleveren voor de openbare reinheid en de gezondheid

1. Algemeen

2. Aanknopingspunten met andere bevoegdheidsniveaus

3. Huisvesting

A. Algemeen

B. De gewestelijke huisvestingsmaatschappijen

C. Sociale huisvestingsmaatschappijen

D. Het sociaal huurstelsel

E. De oprichting van socialewoningbureaus

4. De politie van woongelegenheden die gevaar opleveren voor de openbare reinheid en de gezondheid

A. Algemeen

B. Het toepassingsgebied van de bijzondere administratieve politie inzake woningkwaliteit

C. De bevoegdheid tot het opleggen van kwaliteitsnormen

D. Normen inzake brandveiligheid

E. Het conformiteitsattest/de verhuurvergunning

F. Richthuurprijzen

G. Het sociaal of openbaar beheersrecht en het opeisingsrecht van leegstaande woningen

H. Verzegeling

I. De bestrijding van leegstand van woningen

J. De gemeentelijke autonomie inzake woningkwaliteit

11

III. De specifieke regels betreffende de huur van voor bewoning bestemde goederen of delen ervan	112
1. Algemeen	112
2. Voor bewoning bestemde goederen of delen ervan	112
3. Specifieke regels betreffende de huur	113
A. Verhouding met het algemeen verbintenisrecht	113
B. De totaliteit van de specifieke regels	114
4. Bijzondere elementen inzake de huur van voor bewoning bestemde goederen	115
A. De registratie van huurovereenkomsten	115
B. Minimale kwaliteitsnormen	115
C. De rechtspleging bij huurgeschillen	116
5. Het prijs- en inkomensbeleid	117
A. Reglementering van de huurprijzen	117
B. Huurprijsindexatie	118

HET LANDBOUWBELEID

Frank JUDO

I. Positieve bevoegdheidstoewijzingen aan de gewesten	123
1. Landbouwbeleid	123
2. Zeevisserij	127
3. (Financiële) tegemoetkomingen naar aanleiding van schade veroorzaakt door landbouwrampen	128
4. De specifieke regels betreffende de pacht en de veepacht	129
II. Federale uitzonderingen op de gewestelijke bevoegdheid	131
1. Normering en controle met het oog op het verzekeren van de veiligheid van de voedselketen	131
A. Kwaliteit van grondstoffen en plantaardige producten	131
B. Diergezondheid versus kwaliteit van dierlijke producten	134
C. Het concept "het verzekeren van de veiligheid van de voedselketen"	135
2. Inkomensvervangende maatregelen bij vervroegde uittreding van oudere landbouwers	142
3. Andere beperkingen van de gewestelijke bevoegdheid	143
III. Overlegverplichtingen	145
1. Aard van de verplichting: overleg	145
2. Partijen bij het overleg	145
3. Voorwerp van het overleg	146
4. Andere vormen van samenwerking	148
IV. Conclusie	150

DE ECONOMIE

Luc VERMEIRE en Alexander VAN STEENBERGE

* Gert VAN DER BIESEN

** Geert VAN HAEGENDOREN

I. Algemene historiek	153
II. De volheid van bevoegdheid inzake de economische aangelegenheden	157
1. Het economisch beleid	157
A. Inleiding	157
B. De economische expansie	158
a. Omvang van de toegewezen bevoegdheid	158
b. Temperingen	160
(i) Fiscale voordelen	160
(ii) Staatswaarborg	160
(iii) Maxima voor hulp aan ondernemingen	161
C. Het openbaar industrieel initiatief	161
a. Inhoud	161
b. Parallele bevoegdheid: de Nationale Investeringsmaatschappij	162
D. Het industrieel beleid	163
E. Raakvlakken met andere bevoegdheidsdomeinen	164
2. De gewestelijke aspecten van het kredietbeleid met inbegrip van de oprichting en het beheer van de openbare kredietinstellingen	165
3. De buitenlandse handel**	166
4. De wapenexport**	166
A. Inleiding	166
B. De gewestbevoegdheid	167
C. Het federale bevoegdheidsvoorbehoud	168
D. De Europese gedragscode	169
E. Territoriale bevoegdheid	170
F. Samenwerking	170
5. De natuurlijke rijkdommen	170
6. De vestigingsvoorwaarden, met uitzondering van de voorwaarden voor de toegang tot de gezondheidsberoepen en tot dienstverlenende intellectuele beroepen	171
A. Algemeen	171
B. De vestigingsvoorwaarden	172
a. Algemene begripsinhoud	172
b. Twee uitdrukkelijke uitzonderingen	173
(i) De gezondheidszorgberoepen	178
(ii) Dienstverlenende intellectuele beroepen	180
C. De handelsvestigingen	181
7. De specifieke regels betreffende de handelshuur	185
8. Het Participatiefonds	188
9. Het toerisme*	190
A. Inleiding	190

B. Een beknopte geschiedenis	190
C. Toerisme	191
D. Bevoegdheidsbeperkingen	194
a. Consumentenbescherming	194
b. Handelspraktijken	194
c. Veiligheid	194
E. Vestigingsvoorwaarden inzake toerisme	195
F. De promotie van Brussel op nationaal en internationaal niveau	195
G. Subsidies inzake toeristische infrastructuur op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	196
H. De erkenning van toeristische centra	196
I. Territoriale bevoegdheid	197
III. De eerbiediging van de beginselen van het vrije verkeer, van de vrijheid van handel en nijverheid, alsook van het algemeen normatief kader van de economische unie en de monetaire eenheid als algemeen bevoegdheidsbeperkend beginsel	198
IV. Federale kaderbevoegdheden	199
1. Aard van deze bevoegdheden	199
2. De overheidsopdrachten	200
A. Algemeen	200
B. Wat zijn algemene regels en wat kunnen de gewesten aanvullend regelen	201
3. De bescherming van de gebruiker	206
4. De organisatie van het bedrijfsleven	209
5. De maxima op het gebied van economische expansie	210
V. De exclusieve federale bevoegdheden inzake economisch beleid	211
1. Het muntbeleid	211
2. De bevoegdheden van financiële aard	212
A. Het financieel beleid	212
B. De bescherming van het spaarwezen	213
C. Het hypothecair en consumptiekrediet	213
D. Het bankrecht	213
E. Het verzekeringsrecht	214
F. De openbare kredietinstellingen	214
3. Het prijs- en inkomensbeleid	215
A. Inleiding en begripsomschrijving	215
B. Algemeen inkomens- en prijsbeleid	216
C. Bijzonder inkomens- en prijsbeleid	218
4. Het mededingingsrecht en het recht inzake de handelspraktijken, met uitzondering van de toekenning van kwaliteitslabels en oorsprongbenamingen van regionale of lokale aard	219
A. Algemeen	219
B. Enkele voorbeelden inzake mededingingsrecht	220
C. Inzake handelspraktijken	221
D. Kwaliteitslabels en oorsprongbenamingen	222

5. Het handelsrecht en het vennootschapsrecht	223
6. De industriële en intellectuele eigendom	227
7. De contingenten en vergunningen**	229
8. De metrologie en de normalisatie	230
A. Metrologie	230
B. Normalisatie	231
9. Het statistisch geheim	232
10. De Nationale Investeringsmaatschappij	233
11. Het arbeidsrecht en de sociale zekerheid	233
A. Inleiding	233
B. De sociale zekerheid	234
a. Inleiding - sociale zekerheid en persoonsgebonden aan- gelegenheden - dubbelaspectleer	234
b. De traditionele sectoren inzake sociale zekerheid	236
C. Het arbeidsrecht	238
a. Inleiding	238
b. Wat valt onder de federale bevoegdheid inzake arbeids- recht	240
c. Wat valt er niet onder de federale bevoegdheid inzake arbeidsrecht?	243

HET ENERGIEBELEID

Tim VERMEIR

I. Distributie, vervoer en transmissie	247
1. Aardgas	247
A. Feitelijke context in 1980	247
B. Bijzondere wet van 8 augustus 1980	248
C. Bijzondere wet van 8 augustus 1988	248
D. Minimale energievoorziening bevestigt gewestelijke bevoegdheid voor de levering aan huishoudelijke afnemers	250
E. Omzetting van de liberaliseringsrichtlijnen zorgt niet voor andere inzichten	250
F. Een directe hogedrukpipeline van 200 meter is een gewestelijke bevoegdheid	25
G. Van gesloten distributienetten naar open invulling gasdistributie	25
2. Elektriciteit	25
A. Bijzondere wet van 8 augustus 1980	25
B. Bijzondere wet van 8 augustus 1988	25
C. Geen onduidelijkheid bij elektriciteitsdistributie	25
II. Tarieven en prijzen	25
1. Bijzondere wet van 8 augustus 1980	25
2. Bijzondere wet van 8 augustus 1988	25
3. Grondwettelijk Hof	25
A. Arrest nr. 97/2011 van 31 mei 2011	25
B. Arrest nr. 89/2012 van 12 juli 2012	25

C. Arrest nr. 154/2013 van 13 november 2013	259
D. Beoordeling van de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof	260
4. De lange weg naar de zesde staatshervorming	261
A. Van de wijzen over de professoren naar de vlinders	261
B. Bijzondere wet Zesde Staatshervorming	262
a. Wetsvoorstel	262
b. Advies Raad van State	263
c. Amendementen	264
C. Evaluatie	265
III. De hernieuwbare energiebronnen en het rationeel energiegebruik	268
IV. De studies over de perspectieven van de energiebevoorrading	270
V. Het fonds ter reductie van de globale energiekost	273
VI. Overige gewestelijke energiebevoegdheden	274
1. De aanwending van mijn gas en van gas afkomstig van hoogovens	274
2. De netten voor warmtevoorziening op afstand	274
3. De valorisatie van steenbergen	274
4. De terugwinning van energie door de nijverheid en andere gebruikers	275
VII. Overige federale bevoegdheden	276
1. Grote infrastructuur voor de opslag	276
2. Kernbrandstofcyclus	276
VIII. Overleg en samenwerking	278
1. Intern-Belgisch	278
2. Internationaal	279
IX. Poging tot samenvatting	280
DE LOKALE BESTUREN	281
Jan Velaers	
I. Inleiding	283
II. De geleidelijke overdracht van de bevoegdheden	285
1. Een eerste voorzichtige overdracht inzake administratief toezicht, verenigingen van gemeenten en OCMW's in 1980	285

2. Een verdere uitbreiding van de bevoegdheid inzake de financiering en inzake administratief toezicht in 1988	281
3. De integrale bevoegdheidsoverdracht inzake inrichting van de OCMW's en de organisatie van verenigingen van provincies en gemeenten in 1993	28
4. De overdracht van de bevoegdheid inzake de binnengemeentelijke territoriale organen in 1997	28
5. De gewestelijke bevoegdheid inzake "nadere uitwerking en de organisatie van de volksraadpleging" in 1999	28
6. De principiële overdracht van de bevoegdheid inzake provinciale en gemeentelijke instellingen, met uitzonderingen in 2001	28
7. De "volledige autonomie" inzake de provincies in 2014	28
III. De bevoegdheidsverdeling inzake provinciale en gemeentelijke instellingen	29
1. De ruime bevoegdheidsoverdracht	29
2. Grenzen aan de gewestelijke bevoegdheidsuitoefening	29
A. Grenzen in het constitutioneel kader en in de bijzondere wet	29
B. Grenzen met het oog op het behoud van het communautair evenwicht	29
a. De bescherming van de Vlaamse minderheid in de gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: de bijzondere meerderheid voor de ordonnanties en het behoud van de artikelen 279 en 280 van de nieuwe gemeentewet	29
b. De bescherming van de minderheden in de faciliteiten-gemeenten: de pacificatiewet en andere beperkingen van de gewestelijke bevoegdheid	29
c. Het federaal karakter van de taalwetgeving in de faciliteiten-gemeenten en in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad en de standstill inzake taalwaarborgen	29
d. De "identieke" behandeling van de gemeenten	30
3. Grenzen van de provincies en de gemeenten	30
4. De verkiezingen voor de provincie- en gemeenteraden	30
5. De instellingen van de provincies	30
A. De provincieraden	30
B. De (bestendige) deputatie	30
C. De gouverneur, de vice-gouverneur en de arrondissementsscommissarissen	31
D. Het statuut van de provinciale mandatarissen en het provinciaal personeel	3
6. De instellingen van de gemeenten	3
A. De gemeenteraad	3
B. De burgemeester	3
C. De schepenen	3
D. De gemeentelijke diensten en het gemeentepersoneel	3
7. De bevoegdheden van de provincies en de gemeenten	3
A. Het provinciaal en gemeentelijk belang	3
B. Het medebewind (de decentralisatie)	3
C. De federale bevoegdheid inzake de burgerlijke stand en inzake politie en brandweer	3

a. De burgerlijke stand	323
b. De politie en de brandweer	324
(i) De "politie", in de "functionele" betekenis van het woord	325
(ii) De "politie" in de "organieke" betekenis van het woord	326
(iii) De raakvlakken tussen de federale bevoegdheid inzake politie en een aantal gewestelijke bevoegdheden	327
8. De financiering van de provincies en de gemeenten	328
A. De algemene financiering van de gemeenten	328
B. De financiering van bijzondere taken en opdrachten	330
C. Algemene en bijzondere financiering niet verwarren	332
D. De belastingsbevoegdheid van de ondergeschikte besturen: de gewestelijke bevoegdheid inzake de vestiging en invordering ervan	332
9. De provinciale en gemeentelijke volksraadpleging	333
10. De afschaffing van de provincies, de vermeerdering of de vermindering van hun aantal	335
A. Het afschaffen van de provincies	335
a. Het kader voor de afschaffing van de provincies als instellingen	336
b. Het voortbestaan van de provincies als gebiedsindeling	337
B. Het vermeerderen of verminderen van het aantal provincies	338
11. De inrichting van bovengemeentelijke besturen	338
A. De beginselen inzake de bovengemeentelijke besturen	339
B. De bevoegdheidsverdeling inzake de bovengemeentelijke besturen	340
IV. De bevoegdheidsverdeling inzake verenigingen van gemeenten en van provincies	341
1. Samenwerking tussen provincies en gemeenten in aangelegenheden van louter provinciaal en gemeentelijk belang	341
A. Het constitutioneel kader van de samenwerking	341
B. De draagwijdte van de gewestelijke bevoegdheid	342
2. Samenwerking tussen provincies en gemeenten in aangelegenheden die niet van louter provinciaal en gemeentelijk belang zijn	345
3. Gewestgrensoverschrijdende samenwerking tussen gemeenten	346
4. Landgrensoverschrijdende samenwerking van provincies en gemeenten	347
5. Samenwerkingsverbanden met slechts één gemeente of één provincie	348
V. De bevoegdheidsverdeling inzake binnengemeentelijke territoriale organen	349
VI. De bevoegdheidsverdeling inzake kerkfabrieken en de instellingen belast met het beheer van de temporaliën van de erkende erediensten en inzake begraafplaatsen en lijkbezorging	352
1. De kerkfabrieken en de instellingen die belast zijn met het beheer van de temporaliën van de erkende erediensten	352
2. De begraafplaatsen en de lijkbezorging	352

HET ARBEIDSMARKTBELEID	361
Jürgen VANPRAET	
I. Krachtlijnen bij de bevoegdheidskwalificatie inzake tewerkstellingsbeleid	363
II. Territoriale bevoegdheidsverdeling	368
III. Toegewezen materiële bevoegdheden van de gewesten	370
1. Arbeidsbemiddeling	370
2. Programma's voor wedertewerking met inbegrip van de sociale economie	373
3. Tewerkingstelling van leefloners	376
4. Economische migratie	377
A. De gewestelijke bevoegdheid inzake de "tewerkingstelling van buitenlandse arbeidskrachten"	377
B. De federale bevoegdheid inzake de arbeidskaart die een rechtstreekse afgeleide is van een specifieke verblijfssituatie	380
C. De federale bevoegdheid inzake de vrijstellingen van beroepskaarten verbonden aan de specifieke verblijfssituatie	381
D. Het beginsel van de wederzijdse erkenning	381
E. Het samenwerkingsakkoord bedoeld in artikel 92bis, § 3, c), BWHI	382
5. Controle op de beschikbaarheid	383
6. Vrijstellingen van beschikbaarheid in geval van studiehervatting, beroepsopleiding en stage	386
7. Doelgroepenbeleid	388
A. De algemene draagwijdte van de bevoegdheid op het vlak van het doelgroepenbeleid	388
B. Vermindering van werkgeversbijdragen voor de sociale zekerheid	389
a. Een geconditioneerde parallele bevoegdheid	389
b. De gewestelijke bevoegdheid om verminderingen toe te kennen	389
c. De federale bevoegdheid om verminderingen toe te kennen	391
d. Cumulatie van verminderingen	392
C. Activering van uitkeringen inzake werkloosheid en financieel maatschappelijke bijstand	393
D. Premies aan uitkeringsgerechtigde werklozen die het werk hervatten of die een beroepsopleiding hebben gevolgd	394
E. Premies aan de werkgevers en de leerlingen in het kader van stelsels van alternerend leren	394
8. De bevordering van de buurtdiensten en -banen	394
9. Toelagen ter bevordering van de arbeid van oudere werknemers	395
10. Stelsels met recht om op het werk afwezig te zijn met behoud van het loon voor het volgen van opleidingen	396
11. Plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen (PWA)	397
12. Bepaalde aspecten van outplacement	400
13. Uitzendarbeid in het kader van tewerkingstellingstrajecten	402

**MOBILITEIT
OPENBARE WERKEN, VERVOER, VERKEER EN VER-
KEERSVEILIGHEID** 403
Jan THEUNIS en Dries VAN EECKHOUTTE

I. Inleiding	405
II. Openbare werken en vervoer	407
1. De wegen en hun aanhorigheden	408
2. De waterwegen en hun aanhorigheden	412
3. Het juridische stelsel van de land- en waterwegen	414
4. De spoorwegen beheerd door de NMBS	415
5. De havens en hun aanhorigheden	417
6. De zeewering	419
7. De dijken	419
8. De veerdiensten	419
9. De uitrusting en uitbating van de luchthavens en de openbare vliegvelden	420
10. Het gemeenschappelijk stads- en streekvervoer, de bijzondere vormen van geregeld vervoer, het taxivervoer en het verhuren van auto's met chauffeur	422
11. De loods-, bebakenings-, reddings- en sleepdiensten	427
12. De (uitzondering op de) politie over het verkeer op waterwegen	428
13. De bemannings- en veiligheidsvoorschriften van binnenscheepen	430
14. De minimale technische veiligheidsnormen inzake het bouwen en onderhouden van wegen, waterwegen en hun aanhorigheden	431
15. Het vervoer van gevaarlijke goederen en uitzonderlijk vervoer over de weg	431
16. De bijkomende financiering voor investeringen in de spoorwegen	432
III. Verkeer en verkeersveiligheid	434
1. Politie over het wegverkeer (wegverkeersreglementering)	435
2. Politie over het verkeer op waterwegen	440
3. Politie over het spoorverkeer	441
4. Politie over het luchtverkeer	442
5. Reglementering van het vervoer	442
6. Technische voorschriften inzake verkeers- en vervoersmiddelen	443
7. Snelheidsbeperkingen	443
8. Verkeerstekens	444
9. Aslastenbeperkingen	445
10. Technische keuring	446
11. Homologatie van radars en andere instrumenten	447
12. Rijscholen en examencentra	448
13. Bevordering, sensibilisering en informatie	450

IV. Bijzondere vraagstukken	452
1. Territoriale bevoegdheid	452
2. Retributies en belastingen	453
3. Vestigingsvoorwaarden	455
4. Internationale en Europese betrekkingen	455

V. Overleg en samenwerking	458
1. Overleg	459
2. Betrokkenheid	459
3. Samenwerkingsakkoorden	460
4. Hoofdstedelijke gemeenschap van Brussel	462

VI. Besluit	463
-------------	-----

DIERENWELZIJN 465
Jeroen VAN NIEUWENHOVE

I. Bevoegdheidstoewijzing	467
1. Voorgeschiedenis	467

II. Draagwijdte van de notie "dierenwelzijn"	468
1. De dierenwelzijnswet en zijn uitvoeringsbesluiten	468
2. Een gesloten systeem?	469
3. Het Europeesrechtelijke kader	470
4. De Raad voor Dierenwelzijn en de dierenbeschermingsverenigingen	471

III. Afbakening ten aanzien van verwante bevoegdheden	473
1. Federale bevoegdheden	473
A. Dierengezondheid	473
a. Algemeen	473
b. "Gemengde" uitvoeringsbesluiten	474
c. De doelstelling van de regeling als maatgevend criterium voor de afgrenzing	474
d. Toepassingen	475
B. Veiligheid van de voedselketen	477
C. In-, uit- en doorvoer van uitheemse diersoorten en hun kringen	477
D. Productnormen	478
E. Veiligheid	478
2. Gewestelijke bevoegdheden	479
A. Natuurbescherming en natuurbehoud	479
B. Landbouw	479
C. Leefmilieu	480
D. Jacht, visvangst en visteelt	480

HET ADMINISTRATIEF TOEZICHT Joke Goris	481
I. Inleiding	483
II. Wetshistoriek	484
III. Vormen van administratief toezicht	485
IV. Bevoegdheidsverdeling inzake het administratief toezicht	487
1. Principiële bevoegdheid van de gewestoverheid	487
2. Beperkingen van de principiële gewestbevoegdheid	489
3. Territoriale bevoegdheidsverdeling	490
4. Bevoegdheid voor de organisatie van het administratief toezicht	491
5. Bevoegdheid voor de uitoefening van het administratief toezicht	492
V. Inhoudelijke aspecten van de bevoegdheid inzake het administratief toezicht	493
VI. Uitleiding	496

In januari 1999 verscheen het eerste deel in de reeks monografieën onder de noemer *De bevoegdheidsverdeling in het federale België*.

Er zijn tussen 1999 en 2015 in totaal 17 delen verschenen, telkens volgens het vaste stramien waarbij de wetshistoriek werd gegeven, de relevante parlementaire stukken, de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof en de 'klassieke' commentaar.

Op vijftien jaar tijd zijn we er echter niet in geslaagd om alle aspecten van de bevoegdheidsverdeling op die manier aan bod te laten komen. Bovendien heeft ondertussen het internet opzoekingen in de parlementaire stukken en in de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof sterk vereenvoudigd.

Daarom is thans het roer omgegooid en bieden wij u een omvattende commentaar op de bevoegdheidsverdeling in België: u heeft het deel in handen over de gewestbevoegdheden. Later volgen nog de gemeenschapsbevoegdheden en een meer algemeen deel, met zogenaamde transversale bevoegdheden zoals de fiscale bevoegdheden, de internationale betrekkingen, bevoegdheden inzake personeel en organisatie, constitutionele autonomie,...

Gelet op de omvang van deze onderneming, hebben wij een beroep gedaan op een ruimere redactieraad om deze tot een goed einde te brengen. Wij zijn de leden ervan dank verschuldigd; zij hebben het project mogelijk gemaakt met raad (zoals de keuze en het aanzoeken van de auteurs) en daad (zoals het intern nalezen van de ingeleverde teksten).

Wat niet veranderd is, is de deskundigheid van de individuele auteurs in de door hen beschreven materie, hetzij vanuit hun academische bedrijvigheid, hetzij vanuit hun praktijkervaring met het betrokken bevoegdheidsdomein en zo mogelijk vanuit de beide perspectieven. Ook hen zijn wij uitermate dankbaar.

15 december 2015
Bruno SEUTIN
Geert VAN HAEGENDOREN